

В. Г. Бульба

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції,
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: 0000-0002-5352-0574

В. Ю. Бабасєв

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економічної політики та менеджменту,
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: 0000-0001-8652-2974

ПРОДУКТИВНА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У дослідженні розглянуто змістовне наповнення вітчизняними і закордонними вченими поняття продуктивна зайнятість населення, зазначено, що цей термін включає три виміри: адекватну винагороду, стабільність працевлаштування та задовільні умови праці. Така зайнятість забезпечує створення суспільно корисного продукту із додатковою вартістю. Непродуктивна зайнятість включає безробітних та працюючих бідних осіб.

Встановлено, що визначення змісту поняття продуктивна зайнятість населення виходить за межі суто економічного чи соціального підходів. З позицій публічного регулювання, продуктивна зайнятість є такою зайнятістю, яка у своїй сукупності забезпечує розвиток країни в усіх його проявах, охоплює працю незалежно від виду економічної діяльності але в межах цих видів, результатом якої є створення умов і можливостей для розвитку країни і суспільства, а також створення матеріального чи нематеріального продукту, що обумовлює показники розвитку країни.

Економічно активне населення має бути спроможним і готовим продуктивно та ефективно використовувати сучасні інформаційні технології в процесі праці, а інструменти публічного регулювання мають забезпечувати масове прикладання праці в секторах, що створюють продукцію і послуги з високою доданою вартістю і пов'язані з цифровою економікою.

Публічне регулювання продуктивної зайнятості виходить за межі соціально-економічної політики держави в цілому, і політики зайнятості, зокрема. Таке регулювання має бути комплексним і забезпечувати подолання диспропорцій у різних сферах життєдіяльності суспільства. Пріоритетними напрямками мають бути: забезпечення економічного зростання через активізацію інноваційної діяльності та цифрову модернізацію сукупності відносин, подолання диспропорцій ресурсного забезпечення, подолання кваліфікаційних, цифрових розривів та розривів у оплаті праці, проведення структурних змін та ін.

Ключові слова: зайнятість населення, продуктивна зайнятість, публічна політика, публічне регулювання, теоретичні засади продуктивної зайнятості, цифровізація, цифрова трансформація, сталий розвиток

Постановка проблеми. Інтенсивний перебіг процесів цифрової модернізації економіки та суспільства кардинально змінює умови зайнятості населення і її публічного регулювання. Сьогодні створюються нові можливості у цифровій сфері, зокрема, цифровій економіці, цифровій зайнятості тощо, активними є процеси автоматизації машин і поширення

розумного виробничого обладнання, що потребує зміни складу і структури трудових ресурсів, покращення якості робочої сили, розвитку компетенцій та здатностей працівників. Без адаптації робочої сили до умов нової реальності імовірними є процеси збільшення безробіття і зубожіння основних верств населення країни. Навіть у розвинутих країнах очікується підви-

щення рівня безробіття через технологічні зміни та впливи, що спричинені штучним інтелектом, особливо серед уразливих груп, таких як працівники з обмеженими можливостями, що суперечить Цілі 8 Цілей сталого розвитку ООН.

У цих умовах особливої гостроти та актуальності набувають питання обґрунтування можливостей зростання продуктивної зайнятості населення, яка з одного боку забезпечує суспільний розвиток, з іншого – постійну зайнятість людини з достатньою оплатою праці і психо-емоційним задоволенням від праці. Це, в свою чергу, потребує переосмислення поняття продуктивної зайнятості в нових умовах і обґрунтування інноваційних підходів до формування інструментів, заходів і механізмів її публічного регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемами дослідження продуктивної зайнятості населення та розробки методів її регулювання займалися такі вітчизняні науковці, як: Д. Богиня, В. Близнюк, В. Власенко, В. Герасимчук, О. Грішнова, М. Долішній, Л. Ільч, А. Колот, Е. Лібанова, Н. Малиновська, Ю. Маршавін, В. Онікієнко, І. Петрова, В. Петюх, Л. Прогонюк, Н. Серьогіна, О. Штирьов, Л. Яценко та ін. Серед сучасних закордонних науковців варто виділити: А. Braganza, А. Canhoto, W. Chen, M.-A. Georgescu, S. Hartrich, E. Herman, A. Jetha, M. Ripley, S. Sap та ін.. Проте, питання уточнення поняття продуктивної зайнятості та удосконалення підходів до її публічного регулювання в умовах цифрової трансформації потребують подальшого наукового опрацювання і розробки.

Метою статті є розкриття інноваційних підходів до визначення продуктивної зайнятості та її публічного регулювання.

Виклад основного матеріалу. Важливість забезпечення продуктивної зайнятості та гідної праці, як ключових цілей публічної політики, зараз широко визнається в більшості країн та на всіх рівнях. Для країн, що розвиваються, продуктивна зайнятість має фундаментальну важливість для підвищення рівня життя та зменшення бідності. Продуктивна зайнятість забезпечує ключовий зв'язок між економічним розвитком і скороченням бідності та, разом із соціальним захистом, пропонує основні засоби для подолання бідності. При цьому, економічне зростання може не завжди призводити до продуктивної зайнятості та скорочення бідності. Немає постійного чи незмінного зв'язку між економічним зростанням, з одного боку, та створен-

ням продуктивних робочих місць і скороченням бідності, з іншого [15]. Але, при цьому, зростання продуктивної зайнятості може спричинювати економічне зростання. Дослідники Р. В. Власенко та Л. Д. Яценко слушно наголошують, що від продуктивної зайнятості значною мірою залежать і темпи, і якість економічного, соціального розвитку та добробут населення [1, с. 16].

За визначенням Міжнародної організації праці, продуктивна зайнятість – це така зайнятість, яка дає достатню віддачу від праці, щоб дозволити працівнику та членам його сім'ї мати рівень споживання вище межі бідності, що включає три виміри: адекватну винагороду, стабільність працевлаштування та задовільні умови праці [15, с. 3]. А відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. продуктивна зайнятість – це зайнятість, що дає змогу забезпечити ефективне суспільне виробництво та задовольнити потреби працівника на рівні не менше встановлених законодавством гарантій [5]. Слід відмітити, що таке визначення в сьогоденних умовах не є вичерпним.

Продуктивна зайнятість традиційно пов'язана зі створенням конкретного товару чи послуги. За вдалим визначенням Л. М. Ільч, продуктивний працівник – це той, хто створює суспільно корисний продукт із додатковою вартістю. Чим вища продуктивна діяльність працівника, тим вищий його суспільно корисний результат, від якого безпосередньо залежить як його індивідуальне, так і суспільне благополуччя [3, с. 99].

Дефіцит продуктивної зайнятості складається з тих, хто є робочою силою, але не має продуктивної зайнятості. Такі особи можуть бути працюючими бідними, або безробітними. Разом із продуктивно зайнятими особами вони складають робочу силу. Працюючі бідні визначаються як зайняті особи, доходи яких недостатні для того, щоб вивести себе та свої родини із бідності. Це пояснюється тим, що віддача від їхньої праці є надто низькою (що зазвичай пов'язано з низьким рівнем продуктивності) та/або тому, що вони не мають достатньо роботи і хотіли б працювати більше [15, с. 3]. Переважна більшість працюючих бідняків працює в сільському господарстві та сільській місцевості [11, с. 4].

На нашу думку, з позицій публічного управління і дотримання суспільних інтересів, продуктивну зайнятість доцільно визначати, як таку зайнятість, яка здатна забезпечити розвиток усієї сукупності суспільних відносин задля процвітання, економічного зростання і розвит-

ку країни. У цьому контексті до продуктивної зайнятості доцільно відносити працю за всіма видами економічної діяльності за умови, що результатами такої праці є або створення умов і можливостей для розвитку країни і суспільства, або створення матеріального чи нематеріального продукту, який безпосередньо визначає параметри і показники розвитку країни чи регіону. Такий підхід є ширшим, ніж розуміння продуктивної зайнятості як зайнятості, що спрямована на створення за рахунок фактору праці основного чи додаткового національного та/або регіонального продукту чи валової доданої вартості.

При визначенні продуктивної зайнятості як об'єкта публічного управління, публічної політики або публічного регулювання потрібно враховувати інституційний, економічний, соціальний, науково-технічний та ін. аспекти.

Проблема ідентифікації продуктивної зайнятості як об'єкта публічного регулювання має місце і в країнах близького та віддаленого зарубіжжя. У закордонних публікаціях акцентуються питання достатності заробітної плати і рівня трудових доходів, особистісного сприйняття і ставлення до доступної праці, впливу економічного зростання, або економічного спаду на рівень зайнятості та оплати праці. та ін.

У закордонних публікаціях відмічається, що численні кризи негативно впливають на світову економіку, і в цьому контексті прогнозується, що глобальне зростання реального ВВП на душу населення буде сповільнятися і більше працівників будуть вимушені переходити в сферу неформальної зайнятості. Сьогодні у світі продуктивність праці зросла, а рівень безробіття дещо знизився. Проте нагальною є потреба щодо збільшення можливостей працевлаштування, особливо для молоді, зменшення неформальної зайнятості і нерівності на ринку праці (зокрема, з точки зору гендерної різниці в оплаті праці), сприяння безпечному та надійному робочому середовищу та покращення доступу до фінансових послуг для забезпечення сталого та інклюзивного економічного зростання [16].

Слід відмітити, що сучасні структурні трансформації в економіках країн спричиняють глибокі зміни на ринку праці, активізують перехід від стандартних трудових відносин (зокрема, постійна робота, повний робочий день, статус працівника тощо) до нестандартних трудових відносин (зокрема, тимчасова робота, неповний робочий день, самостійна робота тощо), що

може збільшити вразливість праці та призвести до збільшення кількості працюючих бідних [11, с. 4].

Сьогодні у світі більше половини бідного населення належить до зайнятого населення, що свідчить не скільки про відсутність можливостей прикладання праці, стільки про низькопродуктивний характер такої зайнятості [3, с. 99]. Але поряд з цим, проблемою є і безробіття. За оцінками ООН, загальна кількість безробітних у світі у 2022 році становила 192 мільйони осіб. Прогнози показують, що глобальне безробіття, як очікується, знизиться найближчим часом до 5,3 відсотка, що еквівалентно 191 мільйону людей. Молодь у віці 15–24 років продовжує стикатися з серйозними труднощами в забезпеченні гідної роботи. У всьому світі майже 1 з 4 молодих людей – 289 мільйонів – не навчалися, не працювали чи не проходили навчання [16].

Стижке та інклюзивне економічне зростання може сприяти прогресу, створювати гідні робочі місця для всіх і покращувати рівень життя [16]. При цьому вплив підвищення продуктивності праці на інклюзивний розвиток тісно пов'язаний із сектором, який генерує економічне зростання. Країни, яким вдається підвищити продуктивність і вийти з бідності, це ті країни, які змогли диверсифікуватися від сільського господарства та інших традиційних секторів. У дослідженнях західних авторів [11] було виявлено сильну негативну кореляцію між економічним розвитком (ВВП на душу населення) та частками сільського господарства у ВВП і в зайнятості, що вчені пояснюють значним внеском сільського господарства у зайнятість у країнах з низьким економічним розвитком. Існує сильний зв'язок між продуктивними структурними перетвореннями та якістю роботи, що виражається низькою часткою вразливої зайнятості в загальній зайнятості. Коли робоча сила переміщується із сільськогосподарського сектора (що характеризується високим ступенем незахищеної зайнятості та низькою продуктивністю) до виробництва або сектору послуг, частка найманих працівників (робочі місця кращої якості) має тенденцію до збільшення, а частка вразливих працівників (самостійних працівників і сімейних працівників) має тенденцію до зменшення [11, с. 4].

Деякі дослідження стверджують, що ті, хто традиційно був у несприятливому становищі на ринку праці, включно з людьми з обмеженими

можливостями, будуть ще більше маргіналізовані в економіці, яка переживає цифрову трансформацію, в умовах якої соціальна, політична, економічна та екологічна сфери життя оцифровуються та автоматизуються зі зростаючою швидкістю та більшим масштабом порівняно з минулими періодами технологічних змін [20]. Багато хто називає цей період змін Четвертою промисловою революцією. Передові цифрові технології, які характеризують цифрову трансформацію економіки, включають штучний інтелект (AI), технологію 5G, Інтернет речей (IoT), розумні датчики, хмарні обчислення, віртуальну та доповнену реальність, 3D-друк, робототехніку та технологію блокчейн та ін. [13].

Якщо порівнювати втілення технологій Четвертої промислової революції (4IR) та формування основи П'ятої промислової революції (5IR), слід відмітити, що 4IR надає пріоритет взаємопов'язаним технологіям і інтелектуальним пристроям, які забезпечують цінність (зокрема, IoT як з'єднання між машинами), а у 5IR люди та машини починають регулярно взаємодіяти, залучатися і співпрацювати. Таке партнерство людей і машин (зокрема, людей і штучного інтелекту) в поєднанні зі зростаючою соціальною присутністю технологій передбачає більшу взаємодію з невизначеними потенційними наслідками для психічного здоров'я і працівників, і споживачів. У 4IR технології та люди конкурують за робочі місця, і люди часто програють розширеним технологічним можливостям. У 5IR очікується, що якість і продуктивність співпраці між людьми і машинами будуть більш фундаментальними для спільного створення цінностей [16]. Тобто технології наступної промислової хвилі дозволять інформаційно озброїти працівників для більш ефективного і якісного виконання робочих завдань. Але це вимагає кардинальних змін не лише у системі формування професійних компетенцій економічно активних осіб, а й у особистісних характеристиках і рисах працівників. Проте, такі технології можуть забезпечити масовість продуктивної зайнятості в економіці країни.

Уже сьогодні, уряди багатьох країн впроваджують економічну політику, яка заохочує такі галузі, як цифрова трансформація (digital transformation), зелений (або сталий) розвиток (sustainable development), глобальна конкуренція (global competition). Якщо люди в цих галузях отримують більший дохід, їхнє споживання позитивно вплине на доходи інших людей,

а вигода поширить багатство інших людей. Однак, як слушно наголошує японський дослідник Сачіко К., цей ефект просочування багатства, здається обмеженим, принаймні в Японії [22, с. 108].

До пандемії COVID-19 світова економіка вже мала період підвищеної невизначеності, коли політики та компанії були стурбовані повільним економічним зростанням, постійним безробіттям і зростаючим тиском на навколишнє середовище. Популярною реакцією уряду на поточну невизначеність після пандемії є використання кризи як можливості для просування та прискорення планів переходу на зелений розвиток. У цьому контексті Європейська зелена угода [10], ухвалена в грудні 2019 року, є визначальним фактором політичних рамок для Європейської Комісії, що спрямовані на перетворення ЄС до 2050 року на ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку з нульовими чистими викидами парникових газів. Очікується, що Європейська зелена угода позитивно вплине на зайнятість, а прогнози вказують на створення до 2030 року від 1 мільйона до 2,5 мільйонів робочих місць в секторах, які отримають пряму вигоду від ініціатив з озеленення, а також у тих секторах, які зазнають опосередкованого впливу [8]. Подібні зміни в політиці Сполучених Штатів Америки (США) представлені Законом про зниження інфляції (IRA) 2022 року, який є найбільш важливим кліматичним законом в історії США [16].

Актуальним трендом серед світових учених, політиків, експертів є підвищений акцент стосовно зелених інновацій, як способу створення робочих місць і, водночас, екологізації ринку праці. В контексті зеленого розвитку та біоекономіки не можна не погодитись з думкою Елліотт Роберт Дж. Р., Куай В., Меддісон Д., Озген Ч., що хоча еко-інновації не впливають на загальну зайнятість, інновації в еко-продуктах призводять до збільшення екологічних робочих місць на 19,72%. Зростання кількості «зелених» робочих місць в основному відбувається внаслідок структурного зсуву в бік невеликого, але значного збільшення кількості «зелених» працівників і зменшення кількості неекологічних працівників [8].

Досягнення Цілей сталого розвитку (або Глобальних цілей) [23] нерозривно пов'язане з рівнем технологічних інновацій в економіці. Інновації є необхідною гарантією сталого розвитку. Вступаючи в епоху цифрових технологій,

цифрова трансформація спровокувала інноваційну революцію. Як слушно наголошують дослідники з Китаю [7], незалежно від напрямку Цілей сталого розвитку, підвищення рівня інновацій відіграє ключову роль. Варто зазначити, що цифрова економіка зруйнувала обмеження матеріальних факторів розвитку традиційної економіки та докорінно змінила спосіб створення економічної та соціальної цінності, яка стала кінетичною рушійною силою для технологічних інновацій.

Цифрова економіка стала основною рушійною силою для високоякісного економічного розвитку в країнах по всьому світу [19]. Відповідно до звіту про розвиток цифрового Китаю, опублікованого Національним офісом Інтернет-інформації, у 2022 році цифрова економіка Китаю становила 50,2 трильйона юанів (або 7,2 трильйона доларів), що посідає друге місце у світі. Тим часом у звіті про вплив цифрової економіки на зайнятість, опублікованому Китайською академією інформаційно-комунікаційних технологій у 2021 році, зазначено, що кількість робочих місць, створених завдяки цифровій економіці, досягне 379 мільйонів до 2025 року. Цифрова економіка має відігравати важливу роль у стабілізації зайнятості та сприянні розвитку [19].

Хоча впровадження цифрових технологій у всьому світі прискорюється, цифровий розрив продовжує збільшуватися. Близько третини населення світу, або 2,6 мільярда людей, у 2023 році залишалися офлайн, причому переважна більшість проживала в країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються (EMDE). Незважаючи на покращення за останні два десятиліття, у 2021 році близько 18 % населення таких країн не мали електрики, тоді як лише близько 63 % мали доступ до Інтернету, порівняно з понад 90 % в країнах з розвинутою економікою. Окрім загострення проблем розвитку, низькі інвестиції в цифрову інфраструктуру, дослідження та розробки в країнах з перехідною економікою і країнах, що розвиваються стримують впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект [12, с. 39].

Очікується, що певні технології, зокрема, штучний інтелект, будуть краще використовуватися розвиненими економіками, враховуючи їхню більш цифрову економіку, висококваліфіковану робочу силу та інституційні рамки, які можуть краще адаптуватися до мінливого середовища. Розвиток штучного інтелекту сприяє

більшій автоматизації, що для країн з низьким і середнім рівнем доходу може спричинити зниження ефективності інвестування та торгівлі, особливо у випадках, коли їхній робочій силі бракуватиме навичок, щоб скористатися перевагами нових, створених ШІ, ролей, що може призвести до погіршення їхніх умов торгівлі та, зрештою, збільшення розриву з розвиненими економіками в продуктивності та доходах [12, с. 39].

Розширення можливостей цифрових технологій не тільки змінює кількість працівників, але й має глибокий вплив на структуру робочої сили. Цифрова трансформація різко змінила трудові відносини, з переходом від офлайн до онлайн, від людини до машини, від фіксованої до гнучкої та від однієї до кількох робіт. Поява онлайн-ринків праці та платформ «концертної економіки» («економіка концертів» – це термін із США, який буквально означає економіку дивних робочих місць, коли велика кількість людей працює на умовах неповного робочого часу, або на тимчасових посадах, або в якості незалежних підрядників; в основному позначає спільні платформи, такі як Uber або Deliveroo, які не наймають найманих працівників, а працюють з мікропідприємцями) з новими формами працевлаштування, такими як робота за запитом на основі додатків, покращила підбір вакансій і створила багато нових робочих місць і форм, а також прискорила зникнення деяких існуючих робочих місць [19].

Штучний інтелект кидає виклик основам бізнесу та змінює способи роботи людей у всьому світі. Це впливає на робочі місця та завдання, потенційно підвищує ефективність організації. Деякі прояви штучного інтелекту, які вже використовуються в сучасному діловому світі, включають машинне навчання та чат-боти [6, с. 485].

Очікується, що автоматизація завдань за допомогою штучного інтелекту підвищить продуктивність праці з розширеною робочою силою та збільшить попит на персоналізовані продукти та послуги, забезпечить більш якісні результати. Повсюдне впровадження штучного інтелекту на робочому місці, ймовірно, прискорить поточні тенденції все більш автономної роботи [6, с. 486].

Учені Хуан М.-Х., Руст Р. Т. [14.], досліджуючи питання щодо того, як штучний інтелект може бути більш-менш придатним для заміни людей у відповідних виробничих завданнях, доходять висновку, що у завданнях, які вима-

гають механічного та аналітичного інтелекту більший потенціал має ШІ, а у завданнях, які вимагають інтуїтивного або емпатійного інтелекту людина (як працівник) має конкурентні переваги [6, с. 486].

У цьому контексті слід зазначити, що заходи публічного регулювання продуктивної зайнятості найближчі 20 років мають бути спрямовані на адаптацію робочої сили до реалій Четвертої промислової революції та підготовки до П'ятої, якщо вона за цей період почне відчутно проявлятися. Економічно активне населення має бути спроможним і готовим продуктивно та ефективно використовувати сучасні інформаційні технології в процесі праці, а інструменти публічного регулювання мають забезпечувати масове прикладання праці в секторах, що створюють продукцію і послуги з високою доданою вартістю (найближчим часом такі сектори, безперечно, будуть пов'язані з цифровою економікою).

Вітчизняні дослідники В. Близнюк та Л. Яценко цілями державного регулювання ринку праці визначають забезпечення: інклюзивного розвитку, зміцнення конкурентоздатності, покращення добробуту, зменшення розшарування за рівнем доходів та рівня бідності, раціонального розподілу робочої сили, детінізації трудової сфери, соціальної згуртованості, соціальної справедливості, зменшення стигматизації ринку праці [1]. Ці цільові орієнтири, по суті, є справедливими для публічного регулювання продуктивної зайнятості.

Продуктивна зайнятість є складним і багатоаспектним поняттям, тож її публічне регулювання має бути комплексним і охоплювати сфери економічної, соціальної, освітньої, науково-технічної та інноваційної та ін. політик. Заходи, інструменти і механізми публічного регулювання продуктивної зайнятості мають забезпечувати такі напрями:

- концентрація праці у сферах, що забезпечують розвиток, економічне зростання і процвітання країни;

- забезпечення інноваційного розвитку економіки з включенням її галузей до ланцюгів створення і розподілу цінності (доданої вартості) розвинутих країн, розширенням зовнішніх і внутрішніх ринків для товарів, послуг і капіталу;

- визначення стратегічним пріоритетом для різнорівневих і різногалузевих стратегій розвитку і для органів публічного управління – формування технологічних сукупностей та продук-

тивної зайнятості в сфері цифрової економіки та в межах ядра і ключового фактору нового технологічного укладу (або, іншими словами, основи нової промислової хвилі);

- реалізація заходів з модернізації та цифрової трансформації економіки та суспільства;

- пом'якшення диспропорцій розподілу виробничих ресурсів, подолання незбалансованості у привласненні створеної цінності, регулювання вартісного співвідношення виробничих факторів з позицій максимізації суспільних ефектів і дотримання суспільних інтересів;

- сприяння та реалізація освітніх заходів (зокрема, постійних, безперервних, супроводжуваних, персоналізованих та ін.) щодо подолання кваліфікаційних розривів, розривів у цифрових навиках і здатностях, територіальних і галузевих невідповідностей та ін.;

- регулювання оплати праці та рівня нетрудових доходів з метою подолання розривів у розмірі заробітної плати (зокрема, обмеження максимальної заробітної плати 5-ма розмірами мінімальної заробітної плати), забезпечення збалансованої мотивації до праці, подолання тенденції двополосного розшарування населення та ін..

Висновки. Визначення змісту поняття продуктивна зайнятість населення виходить за межі суто економічного чи соціального підходів. З позицій публічного регулювання, продуктивна зайнятість є такою зайнятістю, яка у своїй сукупності забезпечує розвиток країни в усіх його проявах, охоплює працю незалежно від виду економічної діяльності але в межах цих видів, результатом якої є створення умов і можливостей для розвитку країни і суспільства, а також створення матеріального чи нематеріального продукту, що обумовлює показники розвитку країни. Публічне регулювання продуктивної зайнятості виходить за межі соціально-економічної політики держави в цілому, і політики зайнятості, зокрема. Таке регулювання має бути комплексним і забезпечувати подолання диспропорцій у різних сферах життєдіяльності суспільства. Пріоритетними напрямками мають бути: забезпечення економічного зростання через активізацію інноваційної діяльності та цифрову модернізацію сукупності відносин, подолання диспропорцій ресурсного забезпечення та розподілу економічно активного населення, подолання кваліфікаційних, цифрових розривів та розривів у оплаті праці, проведення структурних змін та ін.

Подальших досліджень потребують питання формування механізмів публічного регулювання продуктивної зайнятості, удосконалення нормативно-правового забезпечення та ін.

Список використаної літератури:

1. Близнюк В.В., Яценко Л.Д. Ключові елементи державного механізму регулювання ринку праці в контексті забезпечення продуктивної зайнятості. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 2 (119). С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-2-10>
2. Власенко Р. В., Яценко Л. Д. Продуктивна зайнятість в системі забезпечення соціальної стійкості. Фінансово-економічний потенціал країни і регіонів: механізми функціонування в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 2 лютого 2024 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. Львів-Торунь : Liha-Pres. 2024. С. 15-19. DOI: 10.36059/978-966-397-362-3-3
3. Ільч Л. М. Продуктивна зайнятість як передумова подолання бідності серед працюючого населення. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2015. № 1 (9). С. 98-107.
4. Прогонюк Л. Ю. Реалізація Цілей сталого розвитку у забезпеченні гідної праці та продуктивної зайнятості на тлі воєнних дій в Україні. DOI: 10.30525/978-9934-26-396-5-12 URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/426/11360/23675-1?inline=1> (дата звернення 25.06.2024).
5. Про зайнятість населення : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>. (дата звернення 25.06.2024).
6. Braganza A., Chen W., Canhoto A., Sap S. Productive employment and decent work: the impact of AI adoption on psychological contracts, job engagement and employee trust. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 131. P. 485-494. DOI: 10.1016/j.jbusres.2020.08.018
7. Ding Y., Shi Z., Xi R., Diao Y., Hu Y. Digital transformation, productive services agglomeration and innovation performance. *Heliyon*. 2024. Vol. 10. Is. 3. DOI: 10.1016/j.heliyon.2024.e25534
8. Elliott Robert J.R., Kuai W., Maddison D., Ozgen C. Eco-innovation and (green) employment: a task-based approach to measuring the composition of work in firms. *Journal of Environmental Economics and Management*. 2024. Vol. 127. DOI: 10.1016/j.jeem.2024.103015
9. European Commission (EC). Europe 2020: a strategy for smart, sustainable and inclusive growth; communication from the Commission. Publications Office of the European Union. Luxembourg. 2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EN> (дата звернення 17.06.2024).
10. European Commission. 2019. The European Green Deal. Brussels. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN> (дата звернення: 23.06.2024).
11. Georgescu M.-A., Herman E. Productive employment for inclusive and sustainable development in European Union countries: a multivariate analysis. *Sustainability*. 2019. Vol. 11 (6). P.1-19. DOI: 10.3390/su11061771.
12. Global Economic Prospects. A World Bank Group. Flagship Report. Washington. USA. June 2024. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/6feb9566-e973-4706-a4e1-b3b82a1a758d/content> (дата звернення 17.06.2024).
13. Jetha A., Bonaccio S., Shamaee A., Banks C. G., Bültmann U., Smith P., Tompa E., Tucker L., Norman C., Gignac M. A.M. Divided in a digital economy: Understanding disability employment inequities stemming from the application of advanced workplace technologies. *SSM - Qualitative Research in Health*. 2023. Vol. 3. DOI: 10.1016/j.ssmqr.2023.100293
14. Huang M.-H., Rust R. T. Artificial intelligence in service. *Journal of Service Research*. 2018. Vol. 21. Is. 2. P. 155–172. DOI: 10.1177/1094670517752459.
15. ILO. Understanding deficits of productive employment and setting targets: a methodological guide. International Labour Office. Employment Sector. 2012. Geneva. Switzerland. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/publication/wcms_177149.pdf (дата звернення 15.06.2024).
16. Inflation Reduction Act. 2022. U.S. Department of the Treasury. Retrieved from: <https://home.treasury.gov/policy-issues/inflation-reduction-act> (accessed 20 June 2024).ht
17. Noble St. M., Mende M., Grewal Dh., Parasuraman A. The Fifth Industrial Revolution: how harmonious human-machine collaboration is triggering a retail and service revolution. *Journal of Retailing*. 2022. Vol. 98. P. 199-208. DOI: 10.1016/j.jretai.2022.04.003
18. Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all. About the Sustainable Development Goals. United Nations. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/economic-growth/> (дата звернення 20.06.2024).
19. Qiu L., Duan Yi., Zhou Y., Xu F., Zheng H., Cai X., Jiang Zh. Impact of digital empowerment on labor employment in manufacturing enterprises: evidence from China. *Heliyon*. 2024. Vol. 10. Is. 8. DOI: 10.1016/j.heliyon.2024.e29040

20. Qureshi Z. How digital transformation is driving economic change. Brookings. 2022. URL: <https://www.brookings.edu/articles/how-digital-transformation-is-driving-economic-change/#:~:text=Digital%20technologies%20are%20driving%20transformative,frontiers%20of%20the%20digital%20revolution> (дата звернення 25.06.2024).
21. Ripley M., Hartrich S. Measuring productive employment: a 'how to' note. The Lab. International Labour Organization. 2017. 3 p.
22. Sachiko K. Linkage, sectoral productivity, and employment spread. *Structural Change and Economic Dynamics*. 2024. Vol. 69. P. 108-123. DOI: 10.1016/j.strueco.2023.12.004.
23. UN-United Nations. Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development; A/RES/70/1; United Nations General Assembly: New York. NY. USA. 2015. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (дата звернення 17.06.2024).

Bulba V. H., Babaiev V. Yu. Productive employment of the population: innovative approaches to definition and public regulation

In the scientific study, domestic and foreign scientists considered the content of the concept of productive employment of the population, it was noted that this term includes three dimensions: adequate remuneration, stability of employment and satisfactory working conditions. Such employment ensures the creation of a socially useful product with added value. Unproductive employment includes the unemployed and the working poor.

It has been established that defining the content of the concept of productive employment of the population goes beyond purely economic or social approaches. From the point of view of public regulation, productive employment is employment that in its totality ensures the development of the country in all its manifestations, includes work regardless of the type of economic activity but within the limits of these types, the result of which is the creation of conditions and opportunities for the development of the country and society, and as well as the creation of a tangible or intangible product, which determines the country's development indicators.

An economically active population should be able and ready to productively and effectively use modern information technologies in the work process, and public regulation tools should ensure the mass application of labor in sectors that create products and services with high added value and are related to the digital economy.

Public regulation of productive employment goes beyond the socio-economic policy of the state in general, and employment policy in particular. Such regulation should be comprehensive and ensure overcoming disparities in various spheres of society's life. The priority areas should be: ensuring economic growth through the activation of innovative activities and digital modernization of the set of relations, overcoming disparities in resource provision, overcoming qualification, digital and wage gaps, carrying out structural changes, etc.

Key words: *population employment, productive employment, public policy, public regulation, digitalization, digital transformation, theoretical foundations of productive employment, sustainable development*